

tardor 2022**Més Hores de traducció**

Maria Sempere

L'editorial Les Hores va néixer fa cinc anys amb la voluntat de publicar narrativa de ficció en llengua catalana. Els temes que ens interessin són els que han preocupat la humanitat des de l'inici dels temps: la vida, la mort, l'amor, les relacions humanes... Els nostres textos pretenen ajudar-nos a entendre i a reflexionar sobre la vida i el viure, i també qüestionar la realitat i el món que ens envolta, per intentar millorar-lo.

Publiquem en català perquè és la nostra llengua, perquè pensem i sentim en català i perquè volem continuar vivint i reflexionant en català, i si pot ser contribuir amb les nostres publicacions a enriquir la cultura en llengua catalana. Segons les enquestes oficials,^[1] només un de cada tres lectors opta habitualment per llegir en català. Estem convençuts que, a part de moltes altres iniciatives necessàries per promoure la lectura en la nostra llengua, el fet de disposar de més propostes interessants farà que més lectors la triïn com a llengua principal.

El catàleg de Les hores es focalitza en tres grans línies de publicacions: a) narrativa d'autors estrangers molt consolidats literàriament i coneguts internacionalment, però que en català no s'havien publicat: aquí podríem encabir-hi Jamaica Kincaid, Fleur Jaeggy o Barbara Pym; b) narrativa d'autors estrangers contemporanis les propostes dels quals, per les temàtiques que tracten, la perspectiva que adopten, l'estil de la narrativa, etc., ens sembla que aporten alguna cosa interessant per a les reflexions que ens preocupen, com ara Damon Galgut i Miriam Toews; c) narrativa original en llengua catalana: en aquesta línia de moment només hem publicat un títol (*Lena al descobert*, de Carolina Montoto), però esperem publicar-ne més ben aviat.

Som nous en el sector editorial i suposem que per aquest motiu i també pel fet que fins ara el 97 % dels títols que hem publicat són traduccions d'altres llengües, ens han demanat col·laborar a *Visat*.

Intentarem explicar breument, encara que no pretenem ser exhaustius (pensem que seria erroni establir màximes que encotillessin les nostres tries), quins són els criteris que orienten la selecció de les novel·les que decidim traduir i quina importància atorguem a la traducció.

Quan vam decidir embrancar-nos en aquest projecte, vam parlar amb diversos agents del sector i vam rebre moltes recomanacions. Potser el consell més transversal i en el qual coincidien els editors, llibreters i traductors, i que nosaltres també compartim plenament des del primer dia, va ser que triar un bon traductor era fonamental per garantir la qualitat literària del llibre final. Aquesta afirmació sembla evident per als involucrats en el sector i per als lectors habituals, però quan es surt d'aquest cercle endogàmic, no és tan evident. Tothom vol llegir una bona traducció, però no tothom, i ens referim a aquests 7 de cada 10 lectors que llegeixen un llibre al trimestre (segons l'informe de l'ICEC), és conscient de tota la feina i habilitats que hi ha darrere una traducció de qualitat. En diversos àmbits trobem traduccions barroeres, que semblen sortides directament del Google Translator o simplement de persones que coneixen la llengua anglesa, però que no són traductors. Com deia Miquel DescLOT [2] en un article sobre la remuneració de la traducció literària «[...] traduir no és encara entendre un text en una llengua estrangera, sinó construir-ne un de nou en la llengua de casa. Això és: que, un cop entès el text original, cosa a l'abast de qualsevol que hagi après la llengua estrangera, la feina de traduir es converteix tot simplement en la feina d'escriure, i això ja no està a l'abast de qualsevol espavilat, per més bé que conegui la llengua de partida.» La tria de traductors solvents per a les nostres novel·les va ser des del primer moment un principi bàsic de la nostra estratègia editorial.

A Les Hores vam decidir publicar llibres que, com dèiem més amunt, ens permetessin mirar i entendre una mica més el món, i vam tenir clar que també era important incorporar-hi punts de vista diferents, perspectives d'arreu, que ens allunyessin de la visió predominant del món literari, amb un clar biaix anglocentrista i eurocentrista.

El fet que durant molts anys hagin predominat les traduccions de llibres escrits en anglès majoritàriament provinents dels països desenvolupats, i que encara avui més de la meitat dels llibres traduïts a Catalunya provinguin d'aquesta llengua, [3] ha donat lloc al fet que els imaginaris i les històries que llegim tinguin sovint unes

perspectives i punts de vista molt marcats que ens sembla necessari ampliar.

Amb les traduccions de Jamaica Kincaid (fetes de l'anglès al català per Carme Geronès), per exemple, ens hem acostat a la realitat de les illes del Carib, amb la influència encara molt present del colonialisme i l'esclavatge, i al gran contrast d'aquesta realitat amb la del món occidental desenvolupat. La *Lucy*, la primera novel·la d'aquesta autora que vam publicar, ens sorprèn en aquest cas amb reflexions que no se'ns haurien ocorregut amb els nostres referents. Quan la noia d'origen caribeny se'n va a fer d'*au pair* a Nova York, i el primer matí en aquella ciutat es meravella que tot i que fa sol, faci fred, diu: «Per això, en veure el sol, em vaig llevar i em vaig posar un vestit, un vestit alegre de madràs, el tipus de vestit que m'hauria posat a casa abans de començar un dia que havia de passar al camp. M'havia equivocat de mig a mig. El sol lluïa, però l'aire era fred. Al cap i a la fi, érem a mig gener. El que jo no sabia era que el sol podia brillar i l'aire, mantenir-se fred; mai ningú no m'ho havia dit. Quina impressió més estranya! Com la podria explicar?». Les estacions de l'any per a la Lucy eren una novetat.

Hem buscat també punts de vista que relativitzessin aquella Història que s'ha explicat sempre amb un biaix molt clar i marcat. Amb *La Promesa*, de Damon Galgut (traduïda de l'anglès per Àfrica Rubiés Mirabet), ens hem acostat a la història de Sud-àfrica des de la fi de l'apartheid: de l'esperança del que havia de ser una societat igualitària al desencís actual de la població. En aquest cas és a partir del focus en la vida d'una família blanca que coneixem la realitat de la comunitat negra, més difosa, en segon pla, com en aquell país va ser sempre la seva existència durant molts anys, però que és absolutament central en aquesta història. Lukas, un dels protagonistes negres de la novel·la, reflecteix aquest ressentiment i impotència contra la situació política i social que es viu en aquell país: «Aquesta casa, i també la casa on vius, i el terreny on està construïda. És nostra! No és teva perquè ens la donis com un favor quan ja no la necessitis. Tot el que tens, «senyora blanca», ja és meu. No em cal demanar-ho.»

Amb la publicació de Nina Bouraoui i Maïssa Bey (traduïdes del francès per Anna Casassas), hem conegut la realitat de les dones a Algèria, on, amb la connivència total de la família i les mares mateixes, moltes estan sotmeses al domini i a les directrius dels

homes en tots els àmbits socials, professionals i domèstics. La protagonista adolescent de *Mirada Prohibida*, de Nina Bouraoui, que espera tancada a casa que la casin, ens transmet el seu desesper i impotència per la repetició dels mateixos patrons generació rere generació: «L'esterilitat de la meua existència va germinar al ventre de la meua mare, la de les meues filles germinarà en el meu. Pobres nenes meues, com us planyo, jo, la culpable que us parirà!».

Els *Cossos celestes*, de Jokha Alhadi (traduïda de l'àrab per Margarida Castells Criballés), ens transporta en aquest cas a l'Oman dels anys setanta, on seguirem la vida de tres germanes i altra vegada veurem com encaren un fet gairebé ineludible en aquella societat per a tota dona: el matrimoni. Per mitjà de la trama coneixerem la història d'Oman, des de la fi de l'esclavatge fins a un període d'obertura social i cultural, per tornar després a un nou moviment reaccionari.

Amb alguns dels títols que hem publicat, també hem buscat donar visibilitat a concepcions sobre les relacions familiars o de parella que des del nostre punt de vista cultural podrien estranyar-nos o sorprendre'ns. Podem trobar diferents concepcions sobre les relacions entre mares i fills, potser també influïdes pel context cultural i social dels protagonistes. A *Amor*, de Hanne Ørstavik (traduïda del noruec per Blanca Busquets), trobem una mare que viu en un petit poble de Noruega amb el seu fill de nou anys, i que prioritza les seves necessitats i desitjos sense deixar d'estimar el seu fill. Aquesta realitat ha despertat la sorpresa i l'enuig contra aquesta concepció de la maternitat d'alguns dels lectors, que qualifiquen la mare d'egoista i descuidada. Aquesta mena de relació contrastaria amb la preocupació i paper central que els fills de l'Iris, la protagonista israeliana de *Dolor*, de Zeruya Shalev (traduïda de l'hebreu per Roser Lluch i Om), ocupen en la seva vida, fins al punt de plantejar-se si vol prioritzar la seva felicitat o mantenir la unitat familiar: «Es quedarà amb ells aquí, mantindrà el marc familiar, però de tant en tant s'esmunyirà discretament a l'altra vida, d'això ni tan sols se'n pot dir una doble vida, perquè no hi ha cap duplicitat.»

Hem publicat també novel·les directament vinculades a la realitat actual, de vegades sobre temes controvertits sobre els quals pensàvem que calia continuar reflexionant. *El primer amor*, de Gwendoline Riley (traduïda de l'anglès per Àfrica Rubiés Mirabet), és un llibre incòmode que reflecteix una realitat que no podem obviar:

el maltractament psicològic en les relacions de parella. A *Seqüela*, de Rachel Cusk (traduïda de l'anglès per Carme Geronès), l'autora reflexiona i qüestiona la institució del matrimoni en la societat actual: afirma que és una institució dirigida a ordenar i controlar els individus, i que quan es surt d'aquest model se'n queda exclòs i cal reinventar-se. *Les Tristes recances*, de Miriam Toews (traduïda de l'anglès per Carme Geronès), conté una reflexió molt punyent sobre el dret a decidir sobre la pròpia vida i la llibertat de poder decidir el moment de morir. A *Filla d'octubre*, de l'autora Linda Boström Knausgård (traduïda del suec per Carolina Moreno Tena), hi ha una reflexió sobre l'estigma social al voltant de la malaltia mental i una crítica implacable als tractaments mèdics que s'apliquen per fer-hi front, sobretot contra el tractament d'electroxocs que encara avui es fa servir a Suècia.

Alguns dels llibres que hem publicat s'endinsen en temes menys coneguts, en els quals ens ha semblat interessant aprofundir, com podria ser l'Art. A *El museu de l'amor modern* (traduïda de l'anglès per Carme Geronès), l'autora Heather Rose ens introdueix des de la ficció en la vida de l'artista Marina Abramović en el món de l'Art de la performance, amb reflexions molt interessants sobre què és l'art i per a què serveix. Hem volgut acostar-nos també a altres personatges que per les seves vides o carreres desperten la fascinació de molts dels seus admiradors. En aquest punt voldríem esmentar *Inquiets*, de l'autora noruega Linn Ullmann (traduïda del noruec per Meritxell Salvany), en què l'autora, a partir dels records de la seva infantesa, ens explica com és ser filla de dues persones abocades al seu art, com foren els seus pares: el director de cinema Ingmar Bergman i l'actriu Liv Ullmann.

En aquest text hem intentat enumerar alguns dels principals criteris que orienten les nostres tries quan decidim publicar la traducció al català d'un títol estranger; però, com hem dit, les raons per les quals decidim traduir una novel·la podrien arribar a ser molt diverses i ha de continuar sent així per encabir-hi propostes que ens semblin interessants i enriquidores. El que sí que és comú a totes les tries és la voluntat d'incorporar, a partir de la narrativa de ficció, mirades diferents sobre la societat que ens envolta, acostar-nos a diferents realitats socials i culturals i plantejar-nos temes de reflexió diversos, amb l'objectiu últim d'intentar entendre una mica més la naturalesa humana i el món en què vivim.

[1] Institut Català de les Empreses Culturals, ICEC (2022). *Hàbits de lectura i compra de llibres 2021*.
https://issuu.com/icec_generalitat/docs/ha_bits_lectura_22.

[2] Desclot, Miquel (2015). «El Vell malentès de la traducció literària». *Visat*, 20.

[3] Comellas, Pere (2020). «La traducció a Catalunya (2018-2019)». *Anuari de biblioteques, llibres i lectura*, volum 6